

Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se
s.sof@regeringskansliet.se

Remissvar En fast omsorgskontakt i hemtjänsten” SOU 2020:70

Vårdföretagarna, som är en arbetsgivar- och branschorganisation för privata vård- och omsorgsgivare, vill härmed avlämna följande remissvar på betänkandet.

Om förslaget

Utredningen föreslår att det i socialtjänstlagen införs en ny bestämmelse om att äldre personer som beviljas hemtjänst ska erbjudas en fast omsorgskontakt av sin utförare för att tillgodose den äldres behov av trygghet, kontinuitet, individanpassad omsorg och samordning. Detta under förutsättning att det inte är uppenbart obehövt med hänsyn till att omsorgstagaren enbart har hjälp med enstaka tjänster, till exempel matleverans eller larm. Reglerna ska träda i kraft den 1 januari 2022. Från och med den 1 januari 2030 ska den fasta omsorgskontakten inneha yrkestiteln undersköterska. Ett alternativt förslag är att kravet på yrkestiteln införs redan den 1 juli 2024.

Vårdföretagarnas synpunkter

Sammanfattning

Vårdföretagarna instämmer i utredningens ambition att sträva mot en ökad kontinuitet, trygghet och delaktighet för omsorgstagaren samt en mer individanpassad omsorg i hemtjänsten. Vi avstyrker dock en lagreglering av en fast omsorgskontakt, då vi inte anser att det är mest verkningsfullt för att uppnå dessa mål. Utredningen har visat att många hemtjänstutförare arbetar framgångsrikt med kontaktmannaskap, även om arbetet organiseras på olika sätt. Vårdföretagarna anser att en välutvecklad uppföljning som bidrar till ett systematiskt kvalitetsarbete är ett bättre sätt att uppnå de mål som eftersträvas.

Olika utförande av kontaktmannaskap

Redan idag erbjuder merparten av hemtjänstverksamheterna en fast omsorgskontakt, vilket vanligen benämns kontaktmannaskap. Enligt Socialstyrelsens enhetsundersökning svarar 94 procent bland privata utförare att de erbjuder kontaktmannaskap. Motsvarande andel bland offentliga utförare är 84 procent. Kommuner ställer också ofta krav på kontaktmannaskap vid upphandling av privata utförare.

Utredningens kartläggning visar att kontaktmannaskapet organiseras på olika sätt i olika verksamheter. Även bland de exempel som lyfts upp som framgångsrika skiljer sig arbetssätten åt, vilket talar emot en detaljreglering. Vårdföretagarna anser att det bör

vara upp till varje verksamhet att bestämma hur man organiserar sig. Det främjar nytänkande och utveckling av äldreomsorgen. Det viktiga är att säkerställa att verksamheten levererar en äldreomsorg av god kvalitet – inte exakt hur arbetet organiseras.

Utredningen beskriver att det behövs vissa förutsättningar för att den fasta omsorgskontaktens arbete ska bidra till de förbättringar som en lagreglering är tänkt att uppnå. Bland annat bör den fasta omsorgskontakten arbeta i små arbetslag kopplade till geografiskt avgränsade områden. Andra förutsättningar är en väl genomarbetad schemaläggning, en nära och tillitsfull relation till omsorgstagaren, flexibilitet i schemat för att kunna anpassa arbetet utifrån omsorgstagarens behov, liksom stöd från närmaste chef och tid för reflektion. Med tanke på att så många faktorer lyfts fram som förutsättningar förefaller det som om det snarare är förutsättningarna, och inte kontaktmannskapet, som bidrar till de fördelar som lagregleringen syftar till.

Vikt av rutiner i utförande

Vårdföretagarna vill också framhålla vikten av väl fungerande rutiner i hemtjänsten. I avsaknad av dessa blir verksamheten sårbar om kunskap och arbetssätt knyts till en person som kan sluta eller vara frånvarande på grund av sjukdom eller ledighet. Utifrån Socialstyrelsens enhetsundersökning framgår att många hemtjänstverksamheter saknar rutiner på en rad område, såsom hur man ska samarbeta med anhöriga eller hur samverkan med sjukvården sker.

Att en anställd kopplas alltför starkt till en omsorgstagare kan också bidra till sämre kvalitet då färre personer har insyn i den omsorg som ges. Det finns också omsorgstagare som kan vara svåra att ha ansvar för ensam, till exempel utåtagerande personer.

Krav på yrkestitel

Vårdföretagarna avstyrker en detaljreglering av vilken kompetens en omsorgskontakt ska ha. Det måste vara upp till verksamheten att fatta beslut om vilken person som är lämplig. Lång erfarenhet från yrket i kombination med lämpliga personliga egenskaper kan i många fall vara viktigare än yrkesbakgrund.

En dylik reglering riskerar också att bli svår att leva upp till då det redan idag råder brist på undersköterskor i vissa delar av landet – en brist som dessutom väntas tillta under kommande år. Att knyta den fasta omsorgskontakten till ett yrke riskerar att bidra till svårigheter att organisera arbetet på ett bra sätt. Som påpekas i flera särskilda yttranden i betänkande kan kompetenser och yrken inom äldreomsorgen ändras över tid varför det är olyckligt att låsa sig till en yrkesgrupp.

Uppföljning

Det kan också ifrågasättas hur de nya reglerna ska kunna följas upp, till exempel lagkravet om att den fasta omsorgskontakten ska tillgodose den äldres behov av trygghet, kontinuitet, individanpassad omsorg och samordning.

Vårdföretagarna förordar istället att hemtjänstverksamheterna generellt följs upp utifrån ett antal fastställda kvalitetsmål, till exempel kontinuitet och upplevd trygghet. Vi

förespråkar en oberoende nationell uppföljning som omfattar alla vård- och omsorgsgivare, offentliga som privata. Uppgifter från denna uppföljning ska vara tillgängliga för såväl äldre och anhöriga som huvudmän och uppmärksammas på ett sådant sätt att det stimulerar intresse för och användning av resultaten. På så sätt kan kvaliteten i omsorgen utvecklas samtidigt som en detaljreglering inte hämmar innovation.

Reformens kostnader

Införandet av en fast omsorgskontakt beräknas öka kommunernas kostnader med knappt 1200 miljoner kronor. Kommunerna ska kompenseras för detta enligt finansieringsprincipen. En del av kostnaderna kommer att uppstå hos de privata utförarna och det är därför viktigt att även dessa kompenseras om lagförslaget genomförs.

Ikraftträdande av yrkeskrav

Enligt betänkandet ska den fasta omsorgskontakten inneha den yrkestitel för undersköterskor som regeringen föreslår ska införas den 1 juli 2023. Kravet på att den fasta omsorgskontakten ska inneha yrkestiteln föreslås i första hand att träda ikraft den 1 januari 2030. Detta för att tillgången till undersköterskor ska kunna säkerställas i verksamheterna. Ett alternativt förslag är att kravet införs redan den 1 juli 2024.

Vårdföretagarna anser inte att det bör ställas krav på en viss yrkestitel för att vara fast omsorgskontakt. Som påpekats i särskilda yttranden av representanter från Finansdepartementet saknas i utredningen ett fördjupat resonemang om vad kravet på en yrkestitel innebär för möjligheterna och kostnaderna att organisera och planera verksamheten, bland annat mot bakgrund av den rekryteringsproblematik som många kommuner står inför. Införandet av en yrkestitel väntas därtill minska tillgången till undersköterskor initialt. Om krav på yrkestitel ändå genomförs bör det senare ikraftträdandet tillämpas för att ge verksamheter en längre tid att förbereda och ställa om till den nya regleringen.

Antje Dederling
Förbundsdirektör
Vårdföretagarna

Anna Bergendal
Näringspolitisk expert
Vårdföretagarna

Kontakt: Anna Bergendal
anna.bergendal@vardforetagarna.se
Telefon: 072 550 42 80